

Ієвлєва Л. І.

аспірант

Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України,

Науковий керівник:

Лазор О. Я., д. н. держ. упр., професор кафедри Публічного управління та адміністрування

Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Конфлікт інтересів в органах публічної влади: сутність та передумови виникнення

Конфлікти як соціальне явище виникають чи не в усіх сферах життєдіяльності. Проте, досить поширеними в сьогоденні стали конфлікти у громадсько-політичній та публічно-правовій сферах. Динаміка і процес розвитку яких породжують можливості для суперечливих інтересів між особою, суспільством і державою. Специфічним конфліктом, що виникає в органах публічної влади є конфлікт інтересів.

Конфлікт інтересів обговорюється вченими одночасно в юриспруденції, політології, соціології, публічному управлінні та адмініструванні. Враховуючи актуальність, вважаємо необхідне з'ясувати сутність та передумови виникнення конфлікту інтересів в органах публічної влади.

Сучасне розуміння конфлікту інтересів є комплексним і складним явищем із позицій науковців і найбільш розповсюдженим серед конфліктів на практиці. У більшості країн правова категорія «конфлікт інтересів» має неоднозначні характеристики та розмиті межі між приватними, державними і суспільними інтересами, які досить важко відслідкувати, у результаті чого нормативні акти держав, щодо конфлікту інтересів, суттєво різняться [3, с. 72]. Термінологія конфлікту інтересів визначена у міжнародному і вітчизняному законодавстві.

Водночас, поняття, які закладені в законодавстві, широко тлумачаться в науці. Конфлікт інтересів є внутрішнім конфліктом людини; правовою ситуацією, за якої сторона, укладаючи угоду, потенційно може одержати вигоду, здійснюючи дії і завдаючи збитків іншій стороні [3, с. 72 - 73]. Найбільш узагальненим є визначення конфлікту інтересів, запропоноване О. Бондарчуком [1, с. 31] «протиріччя між приватними інтересами посадової особи і публічними (суспільно-правовими) інтересами, коли є підстави вважати, що посадова особа вже не в змозі діяти об'єктивно і неупереджено, під впливом особистих інтересів, які можуть стати причиною прийняття ним рішень або вчинення інших дій по службі, які порушують права і законні інтереси інших громадян, організацій, суспільства».

Разом із цим, вченими акцентується увага щодо розуміння конфлікту інтересів, охоплюючи не лише правовий, а й етично-моральний аспект цього явища. Основою конфлікту інтересів є суперечність між законом і особистою заінтересованістю, між етично правильним і неправильним з точки зору суспільної моралі, професійної етики [3, с. 73]. Конфлікти інтересів торкаються моральних аспектів взаємовідносин державної влади і громадян, наслідком яких є небезпека порушення цінностей служіння народу, справедливості та неупередженості, складається враження, що державно-управлінські рішення приймаються не заради суспільного блага, а в інтересах приватних осіб [2, с. 61]. Приватним інтересом є будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, зокрема зумовлений особистими, сімейними, дружніми, іншими позаслужбовими стосунками з

фізичними чи юридичними особами, а також ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях. Законом визначено реальний і потенційний конфлікти інтересів [5], які стосуються і публічної влади.

Виникнення конфлікту інтересів, тобто протиріччя між приватними інтересами та публічними обов'язками, повноваженнями посадових осіб, які, зазвичай, можуть негативно впливати на об'єктивність і неупередженість прийняття рішень, вчинення або невчинення дій, може бути джерелом поширення корупції в органах публічної влади. З конфліктом інтересів тісно пов'язані такі явища, як зловживання службовим становищем, фаворитизм, кумівство і корупція, що розвивається на їх основі [3, с. 75]. Тому характерним є визначення конфлікту інтересів до корупційних ризиків.

Передумовами виникнення конфлікту інтересів в органах публічної влади можуть бути різні чинники, які тією чи іншою мірою впливають на діяльність посадовців.

Правові: порушення законодавчо закріплених принципів: верховенства права, законності, рівності перед законом, порушення обов'язку забезпечення прав, свобод, інформаційної відкритості, професіоналізму, та недобросовісності виконання повноважень чи невиконання обов'язків, недотримання їх при забезпеченні прав та інтересів громадян, організацій, суспільства, держави, порушення обмежень, заборон, вимог публічної служби [4, с. 424].

Нормативно-колізійні: високий рівень розмитості та невизначеності компетенції, дублювання повноважень органів, їх структур, наявність протиріч між нормативно-правовими актами органів влади різного рівня, включення до них положень, що сприяють створенню умов для корупційної поведінки, відсутність механізмів відповідальності за неналежне виконання обов'язків, неналежний контроль, прогалини у правовому регулюванні.

Етичні: невисокий моральний рівень службовця, недотримання ним вимог щодо доброчесної і службової поведінки, відсутність або недостатнє використання моральних та матеріальних ресурсів мотивації службовця, наявність у службовій діяльності функцій, що передбачають ухвалення рішень на підставі суб'єктивних оцінок, відсутність норм і правил вирішення виниклого особистісного конфлікту інтересів [4, с. 424].

Соціально-політичні: прагнення скористатися владою в особистих цілях; неправомірне користування особою службовими правами, що пов'язане з отриманням незаконних переваг чи пільг; різні соціальні вимоги і переваги; дисбаланс між матеріальними можливостями і фінансовими очікуваннями, між професійним рівнем і посадовим становищем службовців; недостатнє інформування про діяльність органів публічної влади.

Отже, конфлікт інтересів в органах публічної влади доцільно розглядати як внутрішньоособистісний конфлікт посадової особи, що виникає через протиріччя між приватними інтересами та повноваженнями і обов'язками службовця, які в процесі його професійної діяльності можуть суб'єктивно впливати на вчинення або не вчинення дій, прийняття відповідних рішень, породжуючи недовіру громадян до службовців. Враховуючи особливості та сутність взаємовідносин в органах публічної влади, необхідно пам'ятати, що посадовці повинні підпорядковувати свої інтереси публічним. Саме пріоритет публічних інтересів над особистою зацікавленістю посадовців обумовлює законодавчо закріплювати і втілювати у практичну діяльність органів публічної влади ефективні заходи щодо врегулювання конфлікту інтересів.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук О. Урегулирования конфликта интересов как составляющая часть антикоррупционного механизма наведения порядка в уголовно-исполнительной системе // Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь». - № 10/2 (262) - 2013. - С. 29 - 33.
2. Василевська Т. Е. Конфлікт інтересів як проблема етики державного службовця // Вісник НАДУ. - 2007. - №3. - С.58 - 66.
3. Ієвлева Л. І. Конфлікт інтересів в публічно-правовій сфері: сутність та передумови виникнення // Профілактика корупційних правопорушень: матеріали науково-практичної конференції (м. Харків, 7 квіт., 2015 р): Збірник тез доповідей. - Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. - С. 72 - 76
4. Лавренюк Ю. Ф. Конфлікт інтересів у діяльності публічних службовців як складова механізму протидії корупції // Ефективність державного управління: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 27. – С. 422 – 428.
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. - 2014. - № 49. - Ст. 2056.